

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

HRC

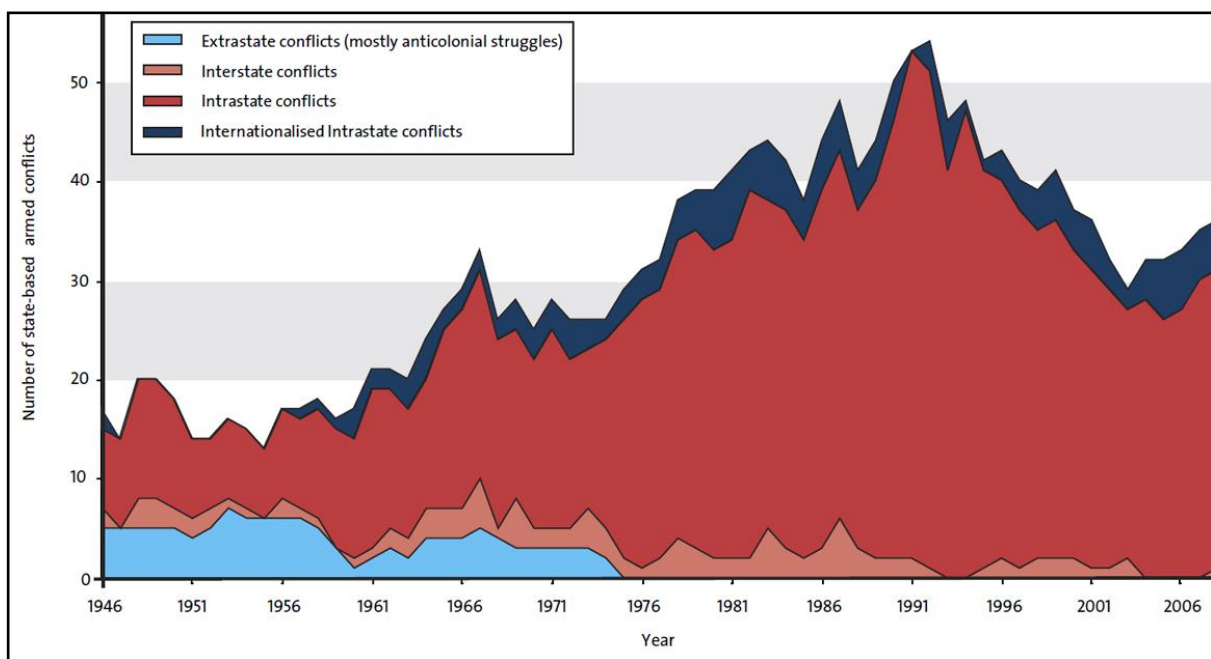
Lidská práva ve vnitrostátních ozbrojených konfliktech: Práva civilistů na pozadí dynamických změn uvnitř státu

1. Úvod – vnitrostátní konflikty vstupují na scénu

Proč je vlastně důležité se v Radě pro lidská práva vnitrostátními konflikty zabývat? Odpověď je prostá. Je to typ konfliktu, který je v dnešní době nejčastější, ale pro který je také paradoxně ochrana lidských práv nastavena jen velmi slabě. Po dlouhá století byly nejrozšířenějším druhem **ozbrojených konfliktů**¹, se kterými se lidstvo potýkalo, války mezi různými zeměmi. Slovy teorie **mezinárodní ozbrojené konflikty** mezi dvěma nebo více státy. To již však nadále neplatí a mezinárodní ozbrojené konflikty se v posledních letech odehrály jen ojediněle. Pokud se podíváme zpět do historie, zjistíme, že od roku 1990 to byla například válka v Perském zálivu (mezi koalicí států v čele USA a Irákem), Jugoslávií a státy NATO či Ruskou federací a Gruzii.² V 90. letech 20. století se na světě odehrálo přes 50 ozbrojených konfliktů. V této nelichotivé statistice však nezaujímají přední místo mezinárodní konflikty, ale tzv. **konflikty vnitrostátní**. Počet těchto konfliktů se v roce 2008 vyšplhal na 30 z celkových 35 ozbrojených konfliktů³, které v daném roce probíhaly po celém světě.

Obr. 1: Vývoj a typy ozbrojených konfliktů v letech 1946 – 2008. Zdroj: [www.sta.ethz.ch/Graphics/\(by\)/region/\(direct\)/353](http://www.sta.ethz.ch/Graphics/(by)/region/(direct)/353)

¹ Definice ozbrojeného konfliktu, ICTY, Prosecutor v. Duško Tadić: „Uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy, nebo delegalizující ozbrojené násilí mezi vládní autoritou a organizovanými ozbrojenými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu“.

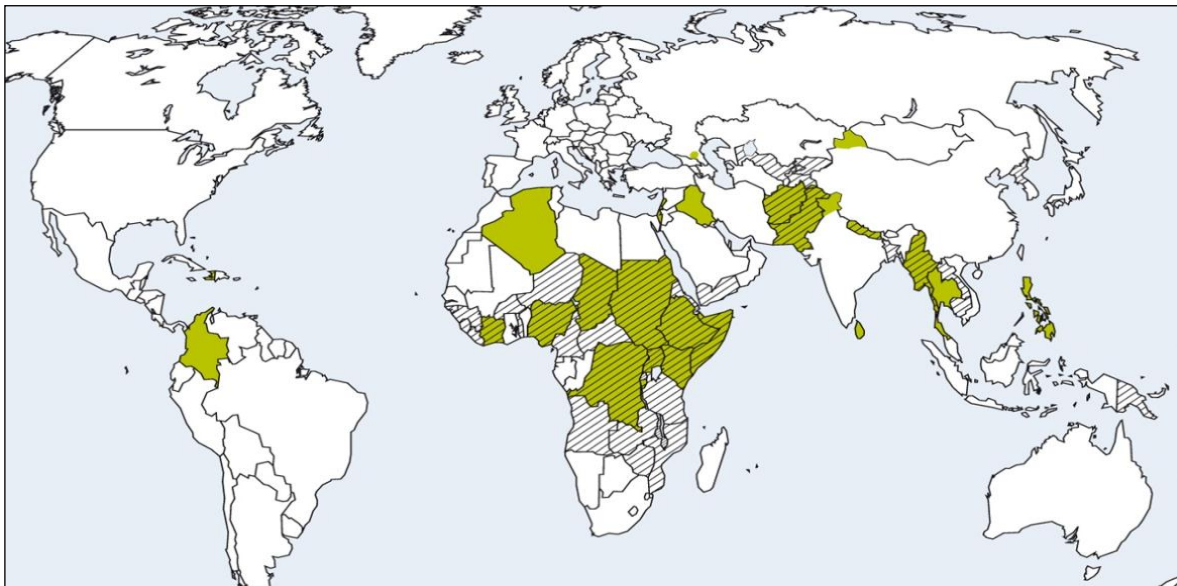
² Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kolektiv *Mezinárodní humanitární právo*, Praha, 2010, s. 42

³ A Comprehensive Study of Civil War. Upssala Conflict Data Program [online]. www.prio.no/sptrans/-193189583/Graph%20-%20Conflicts%20by%20Type.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

LIDSKÁ PRÁVA VE VNITROSTÁTNÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTECH: PRÁVA CIVILISTŮ NA POZADÍ DYNAMICKÝCH ZMĚN UVNITŘ STÁTU

Mezinárodní právo přesnou a všeobecně uznávanou definici pojmu **vnitrostátní ozbrojený konflikt** postrádalo až do 90. let, kdy jej vymezil Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) ve svém rozsudku k případu Tadić. ⁴ ICTY se vyslovil následovně „[za vnitrostátní ozbrojený konflikt se považuje] *déletrvající ozbrojené násilí mezi vládní autoritou a organizovanými ozbrojenými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu*“. ⁵ Aby tedy ozbrojený konflikt na území nějakého státu naplnil tuto definici, musí být splněny tři hlavní podmínky – dostatečná intenzita bojů, jejich dlouhodobost a organizovanost stran konfliktu. Ne každý násilný střet např. mezi vládními jednotkami a ozbrojenou odbojovou skupinou či dvěma znepřátelenými ozbrojenými skupinami lze proto prohlásit za vnitrostátní konflikt. Pokud některá z podmínek naplněna není, řadí se dané případy pod hlavičku „**vnitřních nepokojů a napětí**“. ⁶

Obr. 2: Nestabilní státy a ozbrojené konflikty v roce 2007; Ulrich Schneckener, *International Statebuilding*, Center for Security Studies. Zdroj: [www.sta.ethz.ch/Graphics/\(by\)/region/\(direct\)/353](http://www.sta.ethz.ch/Graphics/(by)/region/(direct)/353)

Je velmi důležité na toto rozdělení nezapomínat, neboť od toho, jak ten či onen ozbrojený střet kategorizujeme, se odvíjí, jaké právní normy (ať už zákony, mezinárodní smlouvy či mezinárodní obyčeje) na něj budou aplikovány.

⁴ Podrobnější informace k případu na www.haguejusticeportal.net/eCache/DEF/6/077.html

⁵ ICTY, Prosecutor v. Duško Tadić, Case No. IT-94-1-AR72, 2 October 1995, par. 70.

⁶ Pro příklad si stačí připomenout hromadné nepokoje na pařížském předměstí v roce 2006, v Řecku koncem roku 2008 či v Londýně a velkých anglických městech během srpna 2011.

2. Základní lidská práva – kde lze nalézt jejich vymezení a jak jsou vlastně chráněna

Lidský život, zdraví a důstojnost patří k základním hodnotám moderní společnosti a jako takovým jim náleží patřičná právní ochrana. Ta může mít různé podoby.

Obr. 3: Libyjský rebel v Bengháží. Zdroj:

www.guardian.co.uk/world/blog/2011/mar/17/libya-a-middle-east-bahrain-egypt-arab-unrest

Naprostá většina států přijala vlastní **vnitrostátní právní normy**, jejichž cílem je zaručovat a chránit základní lidská práva. Za typický příklad můžeme považovat českou Listinu základních práv a svobod. Pokud se posuneme o stupínek dále na **mezinárodní úroveň**, nalezneme zde různé mezinárodní lidskoprávní smlouvy, pakty či úmluvy, jejichž inkorporací⁷ se smluvní stát zavázal k dodržování a ochraně smlouvou stanovených a definovaných práv. Významnou roli mezi těmito mezinárodními smlouvami zaujímá Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁸ (1966), Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966), Evropská úmluva lidských práv (1950)⁹ či Úmluva o právech dítěte (1989)¹⁰. V okamžiku, kdy zmiňujeme mezinárodními smlouvami o lidských právech, nelze opomenout význam OSN, které bylo iniciátorem mnoha důležitých lidskoprávních dokumentů, a to i v dobách, kdy jednotlivé státy mnohé palčivé otázky a problémy přehlížely nebo jim nechtěly věnovat svou pozornost.

Všechny státy jsou při svém jednání vázány také tzv. **mezinárodními kogentními normami**¹¹. Tedy normami, které jsou pevně závazné pro všechny státy mezinárodního společenství bez rozdílu. Proč jsou pro nás tak důležité? Značná část současných existujících kogentních norem se významně dotýká právě oblasti lidských práv a svobod. Mezi ty základní patří **zákaz otroctví, zločinů proti lidskosti, mučení, apartheidu či genocidy**. Tyto zákazy jsou absolutní a státy se z nich nemůžou žádným způsobem a za žádných okolností vymanit. Právě proto hrají mezinárodní kogentní normy v otázce ochrany základních lidských práv a svobod tak

⁷ Inkorporace = včlenění do vnitrostátního právního řádu; zpravidla tzv. ratifikací mezinárodního dokumentu.

⁸ Viz. Background report Pražského studentského summitu: Politická práva LDC´s v JV Asii. [online] www.studentsummit.cz/data/1290604053142BGR_HRC_III.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

⁹ Úmluva o ochraně lidských práv a svobod byla sjednána v rámci Rady Evropy a je považována za základní kámen evropského systému ochrany lidských práv.

¹⁰ Viz. Background report Pražského studentského summitu: Práva dětí. [online] www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

¹¹ Čl. 53 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (1969): „*Imperativní normou obecného mezinárodního práva je norma přijatá a uznávaná mezinárodním společenstvím států jako celkem za normu, od níž se není dovoleno odchytil, a která může být pozměněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy.*”

důležitou roli. Zkusme si představit nějaký fiktivní stát, který nemá uzavřenou jedinou lidskoprávní smlouvu a základní lidská práva a svobody nezakotvil ani v rámci své vlastní normotvorby. I přesto budou mít obyvatelé tohoto státu stále zaručen základní standard lidských práv daný kogentními normami. Teorie, že stát má na svém území naprostou neomezenou moc a může s obyvateli zacházet dle své libosti, je tedy v dnešní době již naštěstí minulostí.

Obraz, který jsme si právě načrtli, ukazuje, na jakých různých úrovních jsou základní lidská práva a svobody každého jednotlivce chráněna, a poslouží nám jako odrazový můstek k otázce ochrany lidských práv ve vnitrostátních ozbrojených konfliktech. Existují situace, za kterých mohou být některá základní lidská práva a svobody výrazně omezeny, a právě v ten okamžik nastupuje na scénu otázka, kde a jakým způsobem jsou tyto práva a svobody zakotveny a upraveny.

3. Kdy a za jakých situací je možné lidská práva a svobody omezit či derogovat?

V mnoha lidskoprávních normách jsou vymezeny situace a podmínky, za kterých mohou být určitá lidská práva a svobody omezeny. Zpravidla se jedná o výjimečné stavy nouze, válečné stavy či situace ohrožující bezpečnost státu a obyvatel v něm žijících. Pro příklad není zapotřebí chodit daleko – článek 14 Listiny základní práv a svobod ČR, který se týká svobody pohybu a pobytu, ve svém prvním odstavci říká: „*Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.*“¹². Zakotvuje nám tedy jednu ze základních svobod – svobodu pohybu a pobytu. Zároveň však Listina v odstavci 3 téhož článku pokračuje: „*Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody.*“¹³ Podobné omezení, tentokrát vztahující se k sdružovacímu právu, můžeme nalézt i v článku 22 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech: „*Výkon tohoto práva nesmí být žádným způsobem omezován; výjimkou jsou omezení, jež jsou stanovena zákonem a jež jsou nutná v demokratické společnosti v zájmu národní nebo veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku, ochrany veřejného zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod druhých.*“¹⁴ Na úrovni zákonů a ústavních zákonů se zpravidla používají formulky o omezení či oslabení toho či onoho práva nebo svobody a je v rukou zákonodárců, jaké podmínky nastaví.

V mezinárodních smlouvách ovšem můžeme najít i tzv. **derogační klauzule**, tedy „*ustanovení, které umožňuje smluvním stranám suspendovat některé své lidskoprávní závazky v případě války či jiné mimořádné situace (ohrožení státní*

¹² Listina základních práv a svobod České republiky, č. 2/1993 Sb.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966).

www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

existence)".¹⁵ Derogační klauzuli ovšem nelze použít na všechny články mezinárodních lidskoprávních smluv. **Některá práva jsou nederogovatelná** (nezrušitelná) – zpravidla se mezi ně řadí právo na život, zákaz otroctví, zákaz mučení a nelidského zacházení, zákaz vězení za dluhy, svoboda svědomí a náboženství apod. Výše uvedená práva se do jisté míry shodují s právy kogentními, tedy absolutními a chráněnými kogentními normami mezinárodního práva. Zároveň se také částečně překrývají s humanitárním minimem¹⁶, které vytyčily Ženevské úmluvy (ŽÚ, 1949).¹⁷

Zkusme si nyní tento systém promítnout do situace vnitrostátního ozbrojeného konfliktu. Existuje zde určitý **minimální lidskoprávní standard** zaručený kogentními normami mezinárodního práva, který stát nemůže legálně porušit, tedy ani snížit. Tím, že státy přistupují k dalším mezinárodním smlouvám, na sebe berou další závazky, které toto minimum rozšiřují.¹⁸ Pro vnitrostátní právo pak zůstávají základem zákony daného státu vytvořené a přijaté zákonodárci a také inkorporované mezinárodní smlouvy.

4. Práva civilistů a vnitrostátní ozbrojené konflikty

Pokud se zamyslíme nad právy civilistů, kteří se ocitli na území státu, v němž zuří vnitrostátní ozbrojený konflikt, musíme vzít v úvahu dvě různé oblasti práva. **Lidskoprávní oblast** (tedy lidskoprávní záruky dané legislativou daného státu a mezinárodní lidskoprávní smlouvy) a **oblast mezinárodně humanitární** (MHP). Zatímco právo lidských práv se aplikuje za všech situací s tím, že za některých okolností (např. období bezpečnostního ohrožení země) mohou být určitá práva oslabena či derogována, "*mezinárodní humanitární právo se aplikuje pouze v rámci ozbrojeného konfliktu (at' už mezinárodního či vnitrostátního)*".¹⁹

Jak jsme si již řekli, soudobé MHP rozlišuje mezinárodní ozbrojené konflikty a vnitrostátní ozbrojené konflikty. Pro každou kategorii platí odlišná právní úprava. Vzhledem k složitým právním a politickým otázkám, které úpravu vnitrostátních ozbrojených konfliktů doprovázejí, je rozsah mezinárodních smluv a úmluv, které je upravují, podstatně menší než u konfliktů mezinárodních.²⁰

¹⁵ Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kolektiv *Mezinárodní humanitární právo*, Praha, 2010, s. 24.

¹⁶ Základ tvoří právo na život, zákaz mučení a nelidského zacházení, zákaz diskriminace, zákaz mimosoudních poprav.

¹⁷ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli I., Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři II., Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci III. a Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války IV.

¹⁸ Např. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů (2002).

¹⁹ Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kolektiv *Mezinárodní humanitární právo*, Praha, 2010, s. 25.

²⁰ Viz. výše – kapitola VIII., *Vývoj právní úpravy vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*, s. 344-352.

V případě **mezinárodních ozbrojených konfliktů** MHP rozeznává **status civilisty a status kombatanta**. Osoby se statusem kombatanta mají dle MHP „*právo účastnit se boje a za tuto část nemohou být stíhány, současně jsou ale legitimním cílem vojenských akcí. V případě zajetí se kombatanti stávají válečnými zajatci, kteří disponují rozsáhlým souborem práv zakotvených v Ženevské úmluvě III.*“²¹ Osoby se statusem civilisty se do bojů zapojit nemohou, zároveň však na ně nesmí být úmyslně útočeno a jejich práva a povinnosti jsou rovněž široce a podrobně upraveny v Ženevské úmluvě IV. Ve **vnitrostátních ozbrojených konfliktech** však toto **rozdělení na osoby se statusem kombatanta a osoby se statusem civilisty nikdy zavedeno nebylo.**

Základním kamenem právní úpravy vnitrostátních ozbrojených konfliktů je **společný článek 3 ŽÚ**, který zakotvuje **minimální humanitární minimum**. To se vztahuje na všechny ozbrojené konflikty bez rozdílu. Článek 3 ŽÚ kromě obecného principu lidského zacházení bez diskriminace obsahuje také zákaz útoků na život a zdraví, zákaz braní rukojmí, zákaz útoků proti osobní důstojnosti a zákaz odsouzení a vykonání poprav bez předchozího rozsudku vyneseného řádným soudem. V roce 1977 byl přijat **Dodatkový protokol II k Ženevským úmluvám**²², který sice poskytuje podstatně komplexnější pravidla a ochranu, avšak vztahuje se pouze na tzv.

Obr. 4: Mladý zajatec z řad libyjských rebelů při výslechu.

Zdroj: voiceofdetroit.net/2011/06/26/cynthia-mckinney-nato-unleased-race-war-in-libya-house-

vertikální konflikty vyšší intenzity²³. Tedy na konflikty, které probíhají mezi ozbrojenou organizovanou skupinou a vládní autoritou, jsou dlouhodobé a bojující ozbrojená skupina ovládá část státního území. V praxi tyto podmínky ovšem naplní jen minimální počet vnitrostátních ozbrojených konfliktů a Dodatkový protokol II k ŽÚ se tak využívá jen málokdy.²⁴

Až do roku 1989 byla právní úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů nastavena tak, že na většinu z nich bylo v praxi možné aplikovat pouze společný článek 3

²¹ Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kolektiv *Mezinárodní humanitární právo*, Praha, 2010, s. 41

²² Anglické znění na www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/d67c3971bcff1c10c125641e0052b545, poslední přístup 30. 10. 2011.

²³ Viz informační materiál Červeného kříže k Ženevským úmluvám. <http://www.cck-cr.cz/docs/mhp/konvence.htm>, poslední přístup 30. 10. 2011.

²⁴ Např. španělská nebo nigerijská občanská válka. In Štrunc, Martin. Analýza příčin občanské války v Nigérii [online]. http://is.muni.cz/th/176001/fss_b/Bakalarska_prace_-_Martin_Strunc.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

Ženevských úmluv. Od roku 1989 se naštěstí situace zlepšuje, a to díky nově přijatým smlouvám. Část z nich se zaměřila na způsob vedení války, jiné smlouvy kombinují humanitární právo a právo lidských práv či humanitární právo a právo odzbrojení.²⁵ Je zde také snaha Mezinárodního výboru Červeného kříže zavést v rámci vnitrostátních ozbrojených konfliktů rozdělení na příslušníky ozbrojených sil státu, příslušníky ozbrojených skupin plnících bojovou funkci a civilisty.²⁶ To by zaručilo lidem, kteří se nacházejí uprostřed vnitrostátního konfliktu vyšší míru ochrany než současná úprava a zároveň by bralo v potaz fakt, že v případě vnitrostátních ozbrojených konfliktů by se jen velmi těžce stanovilo, kdo je komabant, kdo civilista a jaká práva by jim měla náležet.

Nyní můžeme ze sféry teorie postoupit do praxe, tedy k příkladům několika reálných ozbrojených konfliktů s vnitrostátními rysy, které se v posledních letech udály.

5. Arabské jaro v Libyi

Po vzoru několika jiných zemí na Blízkém východě i v Libyi propukly mohutné protesty. V polovině února 2011 vyjádřili obyvatelé nespokojenost s režimem Muammara Kaddáfího a vyšli do ulic. Protesty byly velmi násilně potlačeny, což vyústilo v další boje, kdy opozice silně vystupovala proti vládě. Libye kvůli tomu čelila mezinárodní kritice za účelem zastavení ozbrojených akcí. Rada pro lidská práva na svém zvláštním zasedání 25. února 2011 přijala rezoluci, ve které odsoudila násilí konané na civilním obyvatelstvu a vyzvala Libyi k respektování lidských práv a dodržování humanitárního práva.²⁷

Dne 17. března 2011 zasáhla Rada bezpečnosti OSN a přijala rezoluci č. 1973. Jejím zásadním bodem se stalo vytvoření bezletové zóny nad Libyí. Zakázány byly všechny lety kromě letadel s humanitární pomocí. Dále dala právo členským státům OSN podniknout nezbytné kroky pro ochranu civilistů v zemi před útoky Kaddáfího jednotek. Dotýkala se také otázky lidských práv a kritizovala Libyi za jejich systematické porušování - konkrétně zadržování osob, násilná zmizení, mučení, hromadné popravy a zastráňování novinářů a dalších pomocných pracovníků.²⁸

Rada pro lidská práva ustanovila v roce 2007 komisi v Libyi a už v té době byla velmi znepokojena se stavem lidských práv v této zemi. Během protestů se situace výrazně

²⁵ Např. *Ottawská úmluva* (1977), která úplně (tedy ve všech situacích) zakazuje používání rotipěchotních min, či podobně pojatá *Úmluva o zákazu kazetové munice* (2008) nebo *Úmluva o zákazu chemických zbraní* (1993).

²⁶ Výkladová směrnice o přímé účasti v nepřátelských akcích [online].
www.cervenykriz.eu/cz/mhp/prima_ucast_full.pdf
poslední přístup 30. 10. 2011.

²⁷ Rezoluce S-15/1. Situation of human rights in the Libyan Arab Jamahiriya [online].,
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/115/24/PDF/G1111524.pdf?OpenElement>
poslední přístup 30. 10. 2011

²⁸ Rezoluce 1973.
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>

zhoršila a zprávy o násilí páchaném na civilistech, ženách a dětech přibývaly. Podle zpráv Vysoké komisařky pro lidská práva bylo během února 2011 zabito až 700 osob, kterým bylo upřeno právo na ošetření lékařem. Dokonce se zabráňovalo sčítání obětí, ty byly v rychlosti odklizeny z ulice, aby jejich smrt nikdo nezaznamenal.²⁹

Výbor na ochranu novinářů zaznamenal přes 80 útoků, při kterých zemřelo 5 lidí. Jeden z případů se týká tří novinářů BBC, kteří byli 10. března 2011 zadrženi. Žádné obvinění nepadlo, ale i přesto zůstali ve vězení, kde s nimi bylo velmi špatně zacházeno. Tím Libye porušila Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který ratifikovala. Dalším velmi závažným doprovodným jevem se stalo mizení lidí, většinou odpůrců režimu a jejich podporovatelů. Ředitel Amnesty International pro oblast Blízkého východu a severní Afriky Malcolm Smart uvedl: „Zdá se, že v zemi může být systematicky zadržován kdokoli, kdo je podezřelý z nesouhlasu s vládou Muammara Kaddáfího. Tito lidé jsou drženi pouze pro své nenásilné aktivity související s protesty, musí být okamžitě propuštěni a bezpečně dopraveni do svých domovů.“³⁰

Po více než šesti měsících bojů se libyjský režim zhroutil, a sám Muammar Kaddáfí se přestal ukazovat na veřejnosti. V zemi se pomalu začaly objevovat debaty, jaký trest si Kaddáfí zaslouží. 20. října byl nalezen ve svém úkrytu, mučen a poté zabit povstalci.³¹ S jeho tělem bylo zacházeno velmi nehumánně a Libye za to čelila kritice.

Události v Libyi jsou velmi dobrým příkladem vnitrostátního ozbrojeného konfliktu. Jeho výsledky však ještě nelze určit. Objevují se otázky, kam bude země směřovat a kdo nahradí ve funkci Kaddáfího. To musí být vyřešeno co nejdříve, ale celková obnova země a celé občanské společnosti potrvá jistě velmi dlouho.

6. Arabské jaro v Sýrii

Téměř měsíc po nepokojích v Libyi vypukly bouře také v Sýrii. Občané požadovali svobodné demokratické volby a nezasahování tajné policie proti nevinným občanům. I zde docházelo k násilnému potlačování opozice, ale na rozdíl od Libye nedošlo k zásahu ze strany Rady bezpečnosti OSN a žádné zahraniční jednotky se nepokusily situaci uklidnit. Navíc syrský režim může stále počítat s podporou od Íránu, Iráku a Saudské Arábie. V Libyi bojovala ozbrojená opozice za letecké podpory NATO, ale v Sýrii je situace mnohem horší. Zásahy byly namířeny proti civilistům a ti neměli ve svém zájmu žádné zahraniční intervence. Situaci v zemi chtěli vyřešit sami. Pro západní svět se stalo nejdůležitějším úkolem co nejdříve stabilizovat situaci v Libyi,

²⁹ Report of High Commissioner under Human Rights Council resolution S-15/1 [online]. http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.45_AUV.pdf, poslední přístup 30. 10. 2011.

³⁰ Kde jsou? v Libyi mizí opozice, otcové rodin i náhodní civilisté [online]. www.amnesty.cz/z619/kde-jsou-v-libyi-mizi-opozice-otcove-rodin-i-nahodni-civiliste, poslední přístup 30. 10. 2011.

³¹ Muammar Gaddafi death: Word reaction <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15390864>

jelikož je na rozdíl od Sýrie jeho významným dodavatelem surovin. I když situace v Sýrii byla závažnější, pro vedení další války chyběla podpora veřejnosti a hlavně finanční prostředky.

Obr. 5: Demonstrace v Sýrii v září 2011. Zdroj: www.therevoltingsyrian.com/

Dne 29. dubna se konalo zvláštní zasedání Rady pro lidská práva, kde se projednávaly postupy proti syrskému násilí. Výsledkem byla rezoluce, která jednoznačně odsuzuje zásahy syrských úřadů proti demonstrantům. Dále vyzývá Sýrii k dodržování práva na svobodu projevu a svobodu shromažďování. Požaduje propuštění všech vězňů, kteří jsou drženi proti právu, a žádá vládu, aby potrestala ty, kteří se podílejí na utlačování obyvatelstva.³² Proti této rezoluci se vyslovila Čína, Rusko, Pákistán a Kuba. Syrský velvyslanec po odhlasování rezoluce prohlásil, že se tím pouze zkomplikovala situaci v zemi a zvýšilo napětí.³³

Smutným symbolem syrského násilí se stal teprve třináctiletý chlapec, který byl mučen a následně zastřelen. Hamza al-Khateeb byl syrskými jednotkami zadržen během protestů a jeho tělo bylo rodičům vráceno po měsíci ve velmi špatném stavu. Human Rights Watch potvrdilo, že chlapec byl mučen použitím elektrických šoků a

³² Rezoluce S-16 Situation of Human Rights in the Syrian Arab Republic.
daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G11/129/91/PDF/G1112991.pdf?OpenElement

³³ Rada OSN pro lidská práva odsoudila Sýrii, USA přijaly sankce.
www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/rada-osn-pro-lidska-prava-odsoudila-syrii-usa-prijaly-sankce/630434&id_seznam=191

bičování.³⁴ Vláda jakékoli obvinění odmítla s tím, že chlapec byl pouze zastřelen. Žádná další zranění podle ní neutrpěl.³⁵

Je důležité uvědomit si, že situace v Sýrii ještě nedosáhla takové intenzity jako v Libyi, kde opravdu můžeme mluvit o vnitrostátním ozbrojeném konfliktu. Sýrie se potýká s masovými demonstracemi, které jsou velmi tvrdě potlačovány, ale neexistuje tam výrazná organizovaná opozice, která by bojovala systematicky proti režimu. V případě tohoto příkladu se tedy nejedná o vnitrostátní ozbrojený konflikt, ale není vyloučeno, že se situace změní a Sýřané budou následovat případ Libye.

7. Čínské zásahy proti Tibetu

Příklady porušování lidských práv během vnitřních nepokojů můžeme nalézt také v Číně, která během povstání v Tibetu v letech 1989 a 2008 tvrdě zasahovala proti demonstrujícím. Ze všech tří příkladů je situace v Číně nejmírnější. Umožňuje ale správně rozlišit, co jsou vnitrostátní ozbrojené konflikty a co nepokoje.

První vzpoura z roku 1989 vypukla na jaře, kdy několik tibetských mnichů a jeptišek protestovalo proti vládě. Brzy se k nim připojili i další obyvatelé Tibetu. Demonstrace byly potlačovány velmi tvrdě a čínská vláda za to sklidila mezinárodní kritiku. Došlo dokonce k použití střelných zbraní proti neozbrojenému tibetskému davu.³⁶ Mnoho Tibetanů bylo zatčeno, nebo záhadně zmizelo. Další velké nepokoje v Tibetu se propukly před Olympijskými hrami v Pekingu v roce 2008. Protesty byly nyní mnohem větší, a dokonce se rozšířily i mimo hlavní město Tibetu Lhasu. Docházelo k zapalování obchodů a policejních aut ze strany vzbouřenců a mnoho mnichů se rozhodlo držet hladovku na protest. Čínská vláda znovu tvrdě zasáhla, aby situaci co nejdříve uklidnila. To se však nepodařilo a bouře se rozšířily do sousedních oblastí Tibetu. Aby zabránila šíření zpráv o stavu na svém území, vykázkala vláda z Tibetu všechny západní novináře, kteří se poté museli spolehnout pouze na místní zdroje informací.

Čína se bránila narčení, že počet obětí přesahuje 100 lidí a tvrdila, že o život přišlo 13 obyvatel.³⁷ Práva tibetských obyvatel ale stále porušovala. Nedlouho po vypuknutí nepokojů zavřela tři buddhistické chrámy, což vedlo k pokusu o demonstrativní sebevraždu dvou mnichů. Amnesty International se snažilo zasáhnout a vyzvalo čínskou vládu, aby povolila vstup pozorovatelům OSN na své území. Dále požadovalo propuštění zajatých vězňů a dodržování práva na svobodu slova.³⁸ Žádného

³⁴ Tortured and koled: Hamza Al.Khateeb, age 13.
english.aljazeera.net/indepth/features/2011/05/201153185927813389.html

³⁵ Umučený třináctiletý chlapec se stal symbolem revoluce.
www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/235116-umuceny-trinactilety-chlapec-se-stal-symbolem-revoluce-v-syrii.html

³⁶ Uprising in Tibet 1989. www.free Tibet.org/about/1989-uprising-tibet

³⁷ Co se děje v Tibetu? Svět neví, Čína vykázkala média.
<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=524179>

³⁸ AI žádá nezávislé pozorovatele OSN v Tibetu.

LIDSKÁ PRÁVA VE VNITROSTÁTNÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTECH: PRÁVA CIVILISTŮ NA POZADÍ DYNAMICKÝCH ZMĚN UVNITŘ STÁTU

výraznějšího výsledku nebylo dosaženo a po celou dobu protestů se Čína snažila o informační embargo. Západní státy sice vyvíjely na čínskou vládu tlaky, ale nikdo se neodhodlal k odvážnějším krokům.

8. Závěr

Lze jen těžko přehlédnout, že mezi teorií a praxí někdy bývá velký rozdíl. V problematice vnitrostátních ozbrojených konfliktů toto bohužel platí dvojnásob. Státy velmi často vnímají mezinárodní zájem a snahu aplikovat mezinárodní právo jako vměšování se do vnitřních záležitostí. Je zřejmé, že mezinárodní společenství čeká ještě mnoho práce a úsilí.

9. Seznam použitých zdrojů

Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kolektiv *Mezinárodní humanitární právo*, Praha, 2010
A Comprehensive Study of Civil War. Uppsala Conflict Data Program [online].
www.prio.no/sptrans/-193189583/Graph%20-%20Conflicts%20by%20Type.pdf

www.amnesty.cz/z345/ai-zada-nezavisle-vysetrovani-osn-v-tibetu

Background report Pražského studentské summitu: Politická práva LDC´s v JV Asii.
[online] www.studentsummit.cz/data/1290604053142BGR_HRC_III.pdf

Background report Pražského studentského summitu: Práva dětí. [online]
www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf,

BBC: Muammar Gaddafi death: Word reaction <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15390864>

Co se děje v Tibetu? Svět neví, Čína vykázala média.
<aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=524179>

ICTY, Prosecutor v. Duško Tadić, Case No. IT-94-1-AR72, 2 October 1995, par. 70.
www.haguejusticeportal.net/eCache/DEF/6/077.html

Kde jsou? v Libyi mizí opozice, otcové rodin i náhodní civilisté [online].
www.amnesty.cz/z619/kde-jsou-v-libyi-mizi-opozice-otcove-rodin-i-nahodni-civiliste

Listina základních práv a svobod České republiky, č. 2/1993 Sb..
<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966). www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf,

www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/d67c3971bcff1c10c125641e0052b545

Rada OSN pro lidská práva odsoudila Sýrii, USA přijaly sankce.
www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/rada-osn-pro-lidska-prava-odsoudila-syrii-usa-prijaly-sankce/630434&id_seznam=191

<http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>

<http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/115/24/PDF/G1111524.pdf?OpenElement>

Rezoluce S-16 Situation of Human Rights in the Syrian Arab Republic. daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G11/129/91/PDF/G1112991.pdf?OpenElement

http://is.muni.cz/th/176001/fss_b/Bakalarska_prace_-_Martin_Strunc.pdf

LIDSKÁ PRÁVA VE VNITROSTÁTNÍCH
OZBROJENÝCH KONFLIKTECH: PRÁVA CIVILISTŮ
NA POZADÍ DYNAMICKÝCH ZMĚN UVNITŘ STÁTU

Tortured and koled: Hamza Al.Khateeb, age 13.

english.aljazeera.net/indepth/features/2011/05/201153185927813389.html

Umučený třináctiletý chlapec se stal symbolem revoluce.

www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/235116-umuceny-trinactilety-chlapec-se-stal-symbolem-revoluce-v-syrii.html

Uprising in Tibet 1989. www.freetibet.org/about/1989-uprising-tibet

Vídeňská úmluva o smluvním právu.

http://cs.wikisource.org/wiki/V%C3%ADde%C5%88sk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_smluvn%C3%ADm_pr%C3%A1vu

Výkladová směrnice o přímé účasti v nepřátelských akcích [online].

www.cervenyriz.eu/cz/mhp/prima_ucast_full.pdf

Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly (stručný přehled, 1.5.2009) <http://www.cck-cr.cz/docs/mhp/konvence.htm>

LIDSKÁ PRÁVA VE VNITROSTÁTNÍCH
OZBROJENÝCH KONFLIKTECH: PRÁVA CIVILISTŮ
NA POZADÍ DYNAMICKÝCH ZMĚN UVNITŘ STÁTU

Zpracování: Šárka Ošřádalová, Zuzana Netolická

Redakční úprava: Petra Pejchová, Votěch Fiala, Laura Havlová, Dominika Holečková, Filip Chráska, Tomáš Konečný, Jan Potucký, Thu Thuy Truong, Jan Zipser

Grafická úprava a tech. spolupráce: Zuzana Procházková

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO (ředitel JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.), Jiří Bejček

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460,
e-mail: summit@amo.cz,
IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

TOP PARTNEŘI

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

UNIVERZITNÍ
PARTNER

DODAVATELÉ SLUŽEB

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky